

JOURNAL
OF WEST EUROPEAN
SOCIAL SCIENCES

JOURNAL OF WEST EUROPEAN
SOCIAL SCIENCES
e-ISSN: 3023-8870
Volume/Cilt: 2
Issue/Sayı: 1 Year/Yıl: 2025

Received Date / Geliş Tarihi: 15/01/2025
Accepted Date / Kabul Tarihi: 28/03/2025
Online Publication Date / Online Yayın Tarihi: 31/03/2025
URL: https:
DOI: 10.5281/zenodo.15117631

Vergi Affı, Yeniden Yapılandırma ve Vergi Barışlarının Türk Vergi Sistemine Etkisi

The Effects of Tax Amnesty Restructuring and Tax Peace on the Turkish Tax System

Prof. Dr. Mahmut Yardımcıoğlu¹, Enes Barak²

¹Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muhasebe ve Finans Anabilim Dalı, mahmutyardimcioglu@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1335-8357>

²Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Muhasebe ve Finans Anabilim Dalı, Enesbarak1750@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0002-3779-7407>

ÖZ

Türk Vergi Sistemi üzerinde vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarının etkileri, bu uygulamaların mali, ekonomik, sosyal ve siyasi boyutları uzun vadeli etkileri değerlendirilmiştir. Bu politikaların kamu gelirlerini artırma, kayıt dışı ekonomiyi kontrol altına alma ve mükelleflerin devlete uyumunu teşvik etme gibi konulardaki rollerine odaklanılmıştır. Araştırmada, 1920 yılından günümüze kadar çıkarılan 41 farklı vergi affı yasası, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamaları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, Covid-19 gibi olağanüstü durumlarda alınan vergisel önlemlerin ekonomik sürdürülebilirlik üzerindeki etkileri incelenmiştir. Vergi affı ve yeniden yapılandırmanın kısa vadede kamu gelirlerini artırma, borç tahsilatını kolaylaştırma ve ekonomik istikrarı destekleme gibi faydalar sağladığı görülmüştür. Vergi barışı uygulamaları ise kayıt dışı ekonomiyi kontrol altına alarak ekonomik büyümeyi desteklemiştir. Çalışmanın sonunda, bu uygulamaların daha verimli ve adil bir şekilde uygulanabilmesi için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Vergi Affı, Yeniden Yapılandırma, Vergi Barışı, Türk Vergi Sistemi

Citation: Yardımcıoğlu M. & Barak E. (2025)., *The Effects of Tax Amnesty, Restructuring and Tax Peace on the Turkish Tax System*. *Journal of Western European Social Sciences*.2(1),

Corresponding Author:

Enes BARAK

Enesbarak1750@gmail.com

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

ABSTRACT

The effects of tax amnesty, restructuring and tax peace practices on the Turkish Tax System and the long-term effects of these practices on fiscal, economic, social and political dimensions have been evaluated. The focus is on the role of these policies in increasing public revenues, controlling the informal economy and encouraging taxpayers to comply with the state. In the study, 41 different tax amnesty laws, restructuring and tax peace practices enacted since 1920 are analyzed in detail. In addition, the effects of tax measures taken in extraordinary situations such as Covid-19 on economic sustainability are analyzed. Tax amnesty and restructuring have been found to provide short-term benefits such as increasing public revenues, facilitating debt collection and supporting economic stability. Tax amnesty practices, on the other hand, supported economic growth by controlling the informal economy. At the end of the study, recommendations are presented for a more efficient and fair implementation of these practices.

Keywords: Tax Amnesty, Restructuring, Tax Peace, Turkish Tax System

1. GİRİŞ

Vergi sistemi, modern devletlerin ekonomik işleyişinde önemli bir unsurdur. Kamu gelirlerinin oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamaları, ekonomik alanda büyüme sağlanmasını desteklemek ve vergi mükelleflerinin vergi uyumunun artırılması amacıyla sıklık gösterilen politikalar arasında yer alır. Bu vergi uygulamaları, kamu gelirlerinin artırılmasını hedeflerken aynı zamanda da kayıt dışı yapılan ekonominin önüne geçilerek kontrol altına alınması sağlanmaktadır.

Vergi affı, genel olarak devletin tahsilini sağlayamadığı alacaklarını en kısa sürede tahsil edebilmesi için uygulanan bir yöntemdir. Bunun yanı sıra, ekonomik krizlerin ve sosyal huzursuzlukların önüne geçilerek gelir dağılımını dengelemek amaçlanır. Yeniden yapılandırma uygulamalarına bakıldığında, vergi mükelleflerinin mevcut olan vergi borçlarını taksitlendirme ve faiz indirimi gibi avantajlar ve kolaylıklar sağlanarak ödeme imkanı sunar. Hem bireysel anlam da hem de kurumsal anlam da finansal yükleri hafifletmektedir. Vergi barışı uygulamaları ise kayıt dışı ekonomiyi kontrol altına alarak vergi mükelleflerinin devlete olan yükümlülüklerini gönüllü olarak yerine getirmelerini teşvik etmeyi amaçlar. Türkiye Cumhuriyeti’nin vergi affı ve yeniden yapılandırma uygulamaları, farklı zamanlarda ekonomik, sosyal ve siyasi nedenlerle hayata geçirilmiştir. 1920’den günümüze kadar 41 farklı vergi affı kanunu çıkarılmıştır. Yaklaşık olarak her 2,5 yılda bir tekrarlanan bu uygulamalar, devletin gelirlerini artırmak, mükellefler arasındaki borç yükünü kolaylaştırmak ve ekonomik dengeyi sağlamak gibi birçok amaçlar taşır.

Bu çalışmanın amacı, Türk Vergi Sistemi’nde uygulanan vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı politikalarının etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmektir. Vergi affı ve yeniden yapılandırma uygulamalarının kamu gelirlerini artırma, kayıt dışı ekonomiyi kontrol altına alma ve vergi mükelleflerinin devlete uyumunu teşvik etme gibi hedeflere ne ölçüde ulaştığı incelenmiştir. Ayrıca, pandemi gibi olağanüstü durumlarda alınan vergisel önlemlerin ekonomik istikrar üzerindeki rolü değerlendirilmiştir. Çalışma, bu politikaların mali, ekonomik, sosyal ve siyasi boyutlarını ele alarak kısa ve uzun vadeli sonuçlarını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Bu çalışmada, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarının Türk Vergi Sistemi üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Çalışma, bu uygulamaların mali, ekonomik, sosyal ve siyasi sonuçlarını analiz etmeyi amaçlamakta olup, aynı zamanda bu politikaların uzun vadeli etkilerini tartışmayı hedeflemektedir. Bunun yanında, kayıt dışı ekonominin azaltılması ve vergi uyumunun artırılması gibi konular, çalışmanın temel odak noktaları arasında yer almaktadır.

Vergi affı ve yeniden yapılandırma uygulamalarının kısa vadede kamu gelirlerini artırma konusunda etkili olduğu, ancak uzun vadede mükellefler arasındaki eşitsizlik algısını güçlendirdiği yönündeki tespitler, bu çalışmanın odak noktalarını oluşturmaktadır. Aynı zamanda, kayıt dışı ekonominin azaltılması ve vergi

uyumunun artırılması gibi konular, çalışmanın önemli bir bölümünü teşkil etmektedir. Bu kapsamda, çalışmanın amacı, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönlerini inceleyerek Türk Vergi Sistemi'ne uzun vadeli katkılar sağlayabilecek öneriler geliştirmektir. Ayrıca, pandemi dönemi gibi olağanüstü süreçlerde alınan vergisel tedbirlerin ekonomik istikrar üzerindeki etkileri de bu çalışmanın inceleme alanına dahildir.

2. VERGİ AFFININ TÜRK VERGİ SİSTEMİNE ETKİSİ

2.1. Vergi affı

Devlet'in belirlemiş olduğu kanun gereği vergi borcu olan işletmelerin vergi borcunu sildirmek veya indirimde gitme fırsatını sağlayan bir uygulamadır. Önemli olarak mali olarak sıkıntıda olan mükellefler için bu uygulama güzel ve önemli bir fırsat olabilir. Ancak, vergi affından yararlanabilmek için uygulamanın gerekli kıldığı bazı şart ve sonuçlar da dikkate alınmalıdır. Vergi affını biraz daha dar bir çerçeve de ele alırsak, devletin mükellefin kendisine olan vergi cezasını az bir alacak miktarını ya da toplam alacağı miktarın mükellefin cezasının affedilip ödemesine gerek duyulmaması, bir diğer anlam olan geniş anlamına bakarsak, vergi ya da vergi ile ilişkilendirilen mükelleflerden alınacak tüm alacak miktarların tahsil edilmesinden az bir miktar veya tam olarak vazgeçmesi şeklinde tanımlanabilir (Mgclegal, 17.11.2024, <https://www.mgc.com.tr>).

Vergi Usul Kanunu (VUK) ya da başka Kanun'da vergi affı ile ilgili bir kanun ya da hüküm bulunmamaktadır. Vergi affının gelebilmesi için yeni bir kanun olması gerekmektedir yani kanun ile gelebilir. Türk Hukuku'nda vergi affı yasalarına bakıldığında; yaklaşık olarak 2 ya da 3 yılda bir rakamlar farklılık gösterse de yeni vergi affı yasası yürürlüğe girmektedir. Bu kanunlara detaylı olarak bakıldığında içinde bulunan dönem dikkate alınarak siyasi veya ekonomik olarak verginin affının kapsam alanının farklılaştığı görülmektedir (Mgclegal, 17.11.2024, <https://www.mgc.com.tr>).

Vergi cezası, vergi borcu vb. cezaların bitirilmesi için Vergi Usul Kanunu'ndaki (VUK) Vergi affı cezalarında indirimde gidilmesi ya da komple affedilmesi, pişmanlık ve uzlaşma yöntemleri gibi uygulamalardan farklı bir süreklilik durumuna sahip değildir. Sonuca bakılacak olursa vergi affı, vergi borcu ya da vergi cezası olan mükelleflere borçlarını ödeme konusunda kolaylık sağlama imkanı sağlayan bir çözüm sistemi olabilir. Ancak, bu kural her zaman doğru bir karar olmayabilir. Vergi borcu ya da vergi cezası olan mükellefler, borçlarını hangi yöntemi kullanırsam daha kolay daha rahat ödeyebilirim gibi seçenekleri değerlendirmelidir (Mgclegal, 17.11.2024, <https://www.mgc.com.tr>).

Vergi afları ülkemizde geçmişten günümüze kadar devam eden düzenli bir sistemdir. Türkiye Cumhuriyeti'nde birden çok vergi affı kanunu çıkarılmıştır. Bu vergiler mükelleflerin zor zamanlarında mükelleflerin finansal zorluklarını kolay bir hale getirmek için çıkarılmıştır. Mükellefler bu aflar sayesinde finansal yükümlülüklerini azaltarak daha kolay bir ödeme sistemi avantajı sağlanmıştır. Vergi mükellefleri için kolaylık ve avantajlar sağlanması için zaman zaman vergi affı kanunları çıkartılarak vergi yükümlülükleri olan vergi mükelleflerinin yükleri azaltılmıştır. Mükellefler için imkanlar sağlanmıştır. Vergi affının ilk çıktığı andan günümüze kadar çıkmış olan yasalar aşağıda bulunan Tablo 1'de kapsamlı bir şekilde ele alınarak gösterilmiştir.

2.2. Türkiye cumhuriyeti vergi afları tablosu

Tablo 1: Türkiye Cumhuriyeti geçmişten günümüze kadar olan Vergi Afları (T24, 23 Ocak 2023, <https://t24.com.tr>).

No	Tarih	Açıklama
1	29.09.1920	TBMM'nin Açılış Tarihi Olan 23 Nisan 1920'den Bu Yana İlk Vergi Affı 30 Sayılı Kanun'dur
2	17.05.1924	Cumhuriyetimizin İlk Vergi Affı 487 Sayılı Umumi Af Kanunu'dur
3	05.08.1928	Elviye-i Selase Vergilerinin Toplanmasına Ait Kanun
4	15.03.1934	4530 Sayılı Kanun
5	04.07.1934	2566 Sayılı Kanun
6	29.06.1938	3568 Arazi Vergisinin Yıl Sonu Bakiyesinin Terkinine İlişkin Kanun

7	03.06.1946	4920 Sayılı Orman İşletmelerinin Kısmi Vergilerden Muaf Olması Kanunu
8	21.01.1947	5050 Sayılı Kanun
9	06.10.1960	113 Sayılı Af Kanunu
10	28.12.1961	281 Sayılı Kanun
11	23.02.1963	218 Sayılı Kanun
12	13.06.1963	252 Sayılı Kanun
13	05.09.1963	325 Sayılı Kanun
14	16.07.1965	691 Sayılı Kanun
15	09.08.1966	780 Sayılı Kanun
16	28.02.1970	1319 Sayılı Af
17	15.05.1974	1803 Sayılı Cumhuriyet'in 50. Yılı Nedeniyle Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun
18	20.03.1981	2431 Sayılı Kanun
19	02.03.1982	2431 Sayılı Kanun'a Ek
20	22.02.1983	2801 Sayılı Kanun
21	04.02.1985	3239 Sayılı Kanun'un Geçici 4. Maddesi
22	03.12.1988	3505 Sayılı Kanun
23	28.12.1988	3512 Sayılı Kanun
24	15.12.1990	3689 Sayılı Kanun
25	21.02.1992	3787 Sayılı Kanun
26	05.09.1997	400 Sayılı Tahsilat Genel Tebliği
27	22.07.1998	4369 Sayılı Kanun
28	06.02.2001	414 Sayılı Tahsilat Genel Tebliği
29	07.03.2002	4746 Sayılı Kanun
30	27.02.2003	4811 Sayılı Vergi Barışı Kanunu
31	22.11.2008	5811 Sayılı Varlıkların Milli Ekonomiye Kazandırılması Kanunu
32	25.02.2011	6111 Sayılı Kanun
33	29.05.2013	6486 Sayılı Kanun
34	10.09.2014	6552 Sayılı Kanun
35	19.08.2016	Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına İlişkin 6736 sayılı Kanun
36	27.05.2017	7020 Sayılı Kanun
37	11.05.2018	7143 Sayılı Kanun
38	19.07.2019	7186 Sayılı Kanun
39	17.11.2020	7256 sayılı Kanun
40	09.06.2021	7326 Sayılı Kanun
41	05.07.2022	7417 Sayılı Kanun

TBMM açıldığından itibaren 23.04.1920'den bu yana çıkmış olan ilk vergi affı 29.09.1920 yılında çıkan 30 sayılı kanundur. Cumhuriyetimizin ilk çıkmış vergi affı ise 17.05.1924 yılında çıkan 487 sayılı Umumi Af Kanunudur.

Toplam çıkarılan af kanunu sayısı 40 tane dir. Bunları yıllara eşit oran ile dağıtırsak 1924 ve 1960 yılları arasında çıkarılan af kanunu sayısı 7 tane dir, 1961 ve 1980 yılları arasında çıkarılan af kanunu sayısı 8 tane dir, 1981 ve 2000 yılları arasında çıkarılan af kanunu sayısı 11 tane dir. Son olarak 2000 ve 2022 yılları arasında çıkarılan af kanunu sayısı 14 tane dir. Yıla oranla bakarsak yaklaşık olarak iki buçuk yılda bir af kanunu ülkemizde çıkarılmıştır.

2.3. Vergi affı neden uygulanır

Mali, ekonomik ya da siyasi nitelikteki baskılar dolayısıyla geniş ve detaylı vergi affı yasalarına gerek duyulmaktadır. Vergi affı kanunlarının nedenlerini mali, ekonomik, sosyal, siyasi, teknik ve idari son olarak psikolojik nedenler olarak 6 konu başlığında incelenir (Edizdoğan ve Gümüş, 2013, 102).

2.3.1. Mali ve ekonomik nedenler

Devletin verdiği vaatler ve yapacağı işler için gelire ihtiyacı vardır, süreklilik arz etmesi için devamlı olarak artış göstermesi gerekmektedir. Tahsilatını gerçekleştirmediği gelirleri de vardır. Kısa bir süre içerisinde gelir artışına gidebilmesi için ve tahsilini gerçekleştirmediği gelirleri toplanmasını sağlayabilmesi için vergi afları

devlet açısından çok mantıklı bir uygulama olarak görülür. Kamu gelir ve giderleri arasındaki eşitsizliklerin düzeltilmesi, tahsilatın toplanmasına hız kazandırılması gibi sonuçlar vergi afları ile sağlanır. Ekonomik nedeni ise, mükelleflerin gizlediği gelirler, beyanı verilmeyen işlemler devletin bilgisi dışındadır. Devletin bu gibi olayları tespit etmesi, yakından ilgilenmesi gerekmektedir. Bu işlemler tespit edilip yasal ekonomiye aktararak ülkenin ekonomisine yatırım olarak geri dönüşü sağlanmalıdır (Atçeken vd.,2016,60).

2.3.2. Sosyal nedenler

Eşitsizliğin ve eksikliğin düzene girebilmesi için vergi afları yöntemi kullanılır. Bu yöntem kullanıldığında mükellefler arasındaki eşitsizlik ve eksiklik duygusunun önüne geçilebilir ve vergi uyumu da sağlanabilir. Mükellefin yükümlü olduğu vergisel işlemleri yerine getiremediği zamanlar içinde olduğu psikolojik durumların etkilerinin de olduğu görülmekte olup bu durumların önüne geçip en aza indirmek amacını taşıdığı da söylenir. Ancak vergi aflarının kapsam alanının etkisi sağlanırken bir yandan da bilinçli olarak sorumlu olduğu yükümlülüğünden de kaçınan mükelleflerin ödüllendirileceği de dikkate alınmalıdır (Bekem, 2020,19).

2.3.3. Siyasi nedenler

Af kararın çıkarılması ve affın kapsam alanının belirlenmesi konusunda siyasi bir işlem gerekmektedir. Günlük olarak değişen ve gelişen politik olayların ortaya çıkan sosyal ve politik sorunlarının çözüm bulması konusunda aflar yardımcı rol oynamaktadır (Keleş,2019,17).

2.3.4. Teknik ve idari nedenler

Teknik ve idari nedenler vergi affının çıkarılmasında önemli rol oynamaktadır. Verginin sisteminde yaşanan karışıklıklar sebebi nedeniyle bu karışıklıkları önlemek amacıyla ve aksayan sistemi düzenlemek ve sağlam bir değişiklik yapılması için vergi affı ile geçmiş dönemlerin tasfiye edilmesi gerekli duruma gelebilir (Edizdoğan ve Gümüş, 2013, 103).

2.3.5. Psikolojik nedenler

Vergi affının siyasi açıdan bir tasarruf olarak görüldüğü için af yasasının çıkarılmasını etkileyen önemli neden siyasi nedenlerdir. Uygulamanın başarı odaklı hedeflenmesi ve başarıya ulaşması için vergilendirme işleminde ortaya çıkacak herhangi bir sorunun yaşanmaması için mükellefin psikolojik durumu oldukça önemlidir. Psikolojik ve maddi olarak iyi durumda olan mükellef işlemlerinde kolaylık sağlanır. Ancak tam tersi olursa işlemler zor ve yorucu bir hal alır (Keleş,2019,23).

2.4. Vergi aflarının sağladığı faydalar ve zararlar

29.09.1920 tarihinden günümüze kadar siyasal iktidarlar tarafından birden fazla vergi affı kanunu ortaya çıkarılmıştır. Vergi afları bazı mükellefler için cazip bir hal olsa bile bazı mükellefler için pek de cazip sayılmamaktadır. Devlet her çeşit mükellefine veya vatandaşına fayda ve katkı sağlayacağını düşündüğü için vergi aflarını ortaya çıkacak maliyetleri göz önüne alarak bu uygulamayı ortaya çıkarmaktadır. Vergi afları bazı mükellefler için kötü ve olumsuz karşılanırsa bile bazı mükelleflerde düşünüldüğünde kendi açılarından ya da devlet açısından bakıldığında birçok fayda sağladığı görülmektedir. Bu sebepten dolayı devlet çıkardığı vergi af kanunlarını kendisi açısından ve vatandaşları açısından fayda ve kolaylık sağlayacağı kanaati ile hayata geçirmektedir (Yelman,2017,73).

2.5. Vergi kaçakçılığının nedenleri

2.5.1. Ekonomik ve mali nedenler

Kayıt dışı ekonomik olayların yaşanmış olduğu ve hala yaşanmakta olduğu ülkemizde mükellefleri vergi kaçırmaya sürükleyen neden ekonomik nedendir. Devletin en önemli geliri vergidir. Vergi kavramı, mükelleflerin maddi varlıklarından elde ettikleri kazançlardan devlete yükümlü olduğu ve karşılık beklemeden verdikleri maddi miktardır. Mükelleflerin verdikleri vergilerin tekrar kendilerine hizmet olarak geri dönerek fayda sağlayacağı söyleneceği de vergi yükümlüsü olan mükellef verdiği maddi miktar karşılığında ne elde edeceğini somut olarak görmek ister (Bahşı,2019,90).

2.5.2. Tarihsel ve kişisel nedenler

Verginin zor kullanarak ya da kullanmayarak halktan alınma, her dönemde vergiye önemli bir tepki olmuştur. Eski tarihten beri gelen yönetme gücüne sahip olan hükümdarlar çalışan emek veren insanların verdikleri emeklerin karşılığında aldığı kazançlara kendisinin de ortak olduğu vergi adı altında insanların kazandıklarını elinden alan bir olgu ve algı oluşturulmuştur. Mükelleflerin penceresinden bakıldığı zaman elde edilen gelirin devlete değil de kazananın olduğu, verginin karşılığı olarak yeteri kadar devletten hizmet alınmaması ve vergilendirme hususunda haksız işlemlerin yapıldığı, alınan vergilerin doğru yerlere ve hukuka uygun yapıda harcanmaması ve tasarrufu da azaltacağı gibi şahsi düşünceler mükelleflerin vergi kaçırmaya yöneltmektedir (Bahşı,2019,91).

2.5.3. Hukuki nedenler

Alınan her türlü verginin kanuni dayanağı kesinlikle olmalıdır. Kanuni dayanağının olması da vergiden gelecek sonucun her zaman olumlu yönde olacağı anlamı taşımamaktadır. Ülkemizde kayıt dışı ekonomi ve vergi kayıplarını ortadan kaldırmak için ya da az seviyelere indirmek için kanuni ve idari düzenleme işlemleri yapılmaktadır. Ancak bu düzenleme işlemlerinden beklenen sonuçlar gelmemektedir (Bahşı,2019,92).

2.5.4. İdari ve sosyal nedenler

Vergi kaçaklığının nedeni, İdari yapının güçlü ve kapsamlı bir alt yapı sistemine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye’de yıllardan beridir denetim yapan elemanların yetersiz olması konu olmuştur. Türk vergi sisteminde meydana gelen birden fazla yenilik ve değişiklikler vergi idare yapılarının köklü bir değişikliğe uğramaması gibi olaylardan dolayı ekonominin ve mali yapının birbirine bağlanması mümkün hale gelmemiştir. Vergi ahlakı, mükelleflerin vergiye olan tavırlarını ve davranış biçimlerini belirleyen ve vergi ödemeye karşı gösterilen direnişleri azaltmada önemli bir rol oynamaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun çalışıp kazanarak gelir elde eden insanlar kazandıklarının büyük bir kısmını devlete ödemeyi kabul etmezler. Vergi ödeme konusunda isteksiz tavır sergilerler. Bu durumu tersine çevirmenin yolu mükellefin ödeyeceği verginin kamu hizmetinin bir karşılığı olacağı olgusunun mükellefin zihninde yer edilmesini sağlanması gerekir (Bahşı,2019,93).

2.5.5. Siyasal nedenler

Mükelleflerin, vergi yükümlülüklerinde kayıp veya kaçakların konusunda tutumlarını ve davranışlarını etkileyen en önemli karar vericilerinden biri ülkede siyasal iktidarın sergilediği tutumdur. Ülkemizdeki siyasal iktidar, özellikle seçimlerin olacağı zamanlarda kendilerine baskı uygulayan tarafların istek ve ihtiyaçları üzerine yeni bir karar alarak vergilendirme sisteminden vazgeçip vergi yükünü zayıf taraflara yüklemektedir (Bahşı,2019,94).

3. YENİDEN YAPILANDIRMANIN TÜRK VERGİ SİSTEMİNE ETKİSİ

3.1. Yeniden yapılandırma

Yeniden yapılandırma, mükellefin genel olarak finansal zorluklarla karşı karşıya kaldığı zaman finansal yönlerini önemli bir oranla değiştirmek için yaptığı bir eylemdir. Yeniden yapılandırma, finansal zararı sınırlı hale getirmek, zarar kavramını tamamen ortadan kaldırmak için ve iş gücünü iyileştirmek için bir mükellefin borcunu ve yapısını önemli derecede değiştirmeyi amaçlayan kurumsal bir eylemdir (Investopedia,14.06.2024, <https://www.investopedia.com>).

3.2. Vergi borcu yapılandırma işlemi

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından yılın belirli dönemlerinde, vergi ile yükümlü vatandaşların ödemelerinde yapılandırma yaparak vatandaşlar için ödeme kolaylığı sağlar. Vergi borcu yükümlülüğü olan vatandaşlar ödemelerini yapmak için belirtilen tarihler aralığında vergi dairelerine giderek veya internet üzerinden işlerini halledebilirler (Pwc,22.11.2024, <https://www.pwc.com.tr>).

3.3. Vergi borcu yapılandırma işlemlerinin kolaylıkları

Vergi borcunun yapılandırma işlemi, mükellefin ödeme zorunluluğu olduğu vergi borcunu daha kolay ve rahat şekilde ödeme imkanı sağlar. Bunun dışında borcun yapılandırılması durumu ödeme tarihinin geciktirilmemesini ister bir kereliğine bile olsa ödeme gecikirse kara listeye girer ve kredi hakkı sonlandırılır (Pwc,22.11.2024, <https://www.pwc.com.tr>).

3.4. Hangi vergi borçları yapılandırma işlemine girer

Vergi borçlarının yapılandırma işlemi her sene farklılık gösterebiliyor. Genel olarak bakılacak olursa yapılandırma işlemine giren vergi borçları; Kredi Yurtlar Kurumu (KYK) öğrenim kredileri, trafik cezaları, askerlik cezaları, maliyeye ilişkin vergi borçları, gümrük cezaları gibi primler genel olarak yapılandırma işlemine girer (Pwc,22.11.2024, <https://www.pwc.com.tr>).

3.5. Vergi borcu yapılandırmasının önemi

Vergi borcunun yapılandırılması işlemi sayesinde mükellefler taksitler hâlinde borç ödemelerini gerçekleştirmesi mümkün olur. Vergi borcu sebebiyle davalık olarak mahkeme sürecine kadar işi taşımak istemeyen mükellefler, yapılandırma yolunu tercih ederler. Ayrıca mevcut olan borca uygulanan faiz cezasını ödemek istemeyenler için de vergi yapılandırması büyük önem arz eder. Vergi borcu yapılandırma işlemin avantajları şu şekildedir (Multinet,22.11.2024, <https://multinet.com.tr>);

- Mevcut olan vergi borcunun aslına bağlı olan ceza ve faizin hepsi silinir.
- Vergi borcunun aslına bağlı olmayan ceza ve faizin yarısı silinir.
- Vergi borcunun gecikme faizi gibi ücretler önem arz etmez.
- Üretici Fiyat Endeksi (ÜFE) aylık değişim oranına bakılarak belirlenen göre faiz oranının ödemesinden faydalanabilir.

Devlete ödeme zorunluluğu olan gerçek ve tüzel kişiler ücreti aksatmak istemediği için yapılandırma işlemi önemli derecede kolaylık ve avantaj sağlar. Vergi borcundan kaynaklı her türlü cezadan kurtulabilmek amacı ile de yapılandırma fayda sağlar. İlk taksitte vergi borcunun tam olarak ödenmesi hâlinde faiz indirimi almaya hak kazanmak mümkün olur (Multinet,22.11.2024, <https://multinet.com.tr>).

3.6. (Covid-19) döneminde alınan vergisel önlemler

Türkiye’de ilk Covid-19 vakası 11 Mart 2020’de Sağlık Bakanı Fahrettin Koca’nın yaptığı açıklamalar ile başladı. 2019 yılı sonlarında Çin’de ortaya çıktığı düşünülen ve bütün dünyayı etkisi altına alan salgın, Türkiye’de 17 milyonu aşkın kişide görülürken 100 bini aşkın kişi maalesef ki Corona salgını nedeniyle hayatını kaybetti. Salgınla mücadele etme konusunda getirilen kısıtlamalar ve yasaklarla Türkiye eve kapanmak zorunda kaldı hayat durma noktasına geldi ve çoğu zaman hayat durdu. Salgın insanların sosyal hayatına ve iş yaşantısına ağır darbeler vurdu (VOA, 11.03.2023, <https://www.voaturkce.com>).

Türkiye’de vergi ile ilgili bazı önlemler açıklandı. Bu önlemler ilk 20 günlük süre içerisinde meydana geldi 11 Mart 2020 tarihinden 30 Mart 2020 tarihleri içerisinde. Mükelleflerin nakit ile ilgili sıkıntı yaşamaması için vergisel anlamda beyan ve ödeme sorumluluklarının ertelenmesine ilişkin idari ve usulüne uygun önlemler alınmıştır. Bunlar (PWC, 31.03.2020, <https://www.pwc.com.tr>);

Vergi mükellefleri için gelir vergisi beyan ve ödemesi ertelenmiştir,

- Covid-19 salgınının direkt olarak etkilediği sektörlerle yükümlü oldukları vergilerin ertelenmesinde öncelik tanınmıştır,
- Yalnızca Bir aya mahsus tüm sektörleri için KDV erteleme yapılmıştır,

- 17 Mart 2020 tarihinde; 2019 yılına ait yıllık gelir vergisi beyanname verilme süresi 30 Nisan 2020'ye kadar uzatıldı,
- 19 Mart 2020, KDV ve Muhtasar ödemelerinin 6 ay süre ile ertelenmesine yönelik açıklama ve Vergi Dairesi'nde gerçekleşen işlemler için tedbir ve önlem alınması,
- 23 Mart 2020, E-defter, BA-BS formları ve KDV erteleme,
- 24 Mart 2020, Mücbir sebep hallerinden faydalanmak için tebliği yayımlandı,
- 26 Mart 2020, Turizm tesislerinin ödeme işlemleri 6 ay süreyle ertelendi,
- 27 Mart 2020, Tasdik raporları ve konaklama vergisi ertelendi, bunların dışında sosyal güvenlik ve istihdam alanında önlemler alındı,
- 30 Mart 2020, SGK prim ödemeleri ertelendi.

3.7. Vergi inceleme sonuçları

Tablo 2: Yıllara Göre Vergi İnceleme Türleri (HMB, 2023, <https://ms.hmb.gov.tr>).

Yıl	Sınırlı Yapılan İnceleme Sayısı	Tam Yapılan İnceleme Sayısı	Toplam Yapılan İnceleme Sayısı
2019	94.571	33.849	128.420
2020	107.343	37.859	145.202
2021	166.304	44.923	211.227
2022	191.771	46.051	237.822
2023	195.799	40.998	236.797

Yukarıdaki tabloda mükelleflerin her bir dönemi sınırlı ve tam inceleme olarak, mükellefin bir veya birden çok incelenmesi ile T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı faaliyet raporu doğrultusunda elde edilmiştir.

Tablo 3: Yıllara Göre Mükellef İnceleme Sonuçları (HMB, 2023, <https://ms.hmb.gov.tr>).

Yıl	Mükellef İçin İstenilen Vergi Tarhı Tutarı (TL)	Mükellef İçin Önerilen Ceza Tutarı (TL)	Mükellef İçin Toplam Vergi ve Ceza (TL)
2019	255.368	577.001	832.369
2020	523.601	845.825	1.369.426
2021	448.217	938.663	1.386.880
2022	298.100	689.765	987.864
2023	289.706	617.844	907.550

Yukarıdaki tabloda mükellefler için inceleme yapılmıştır. Vergi tarhı ve ceza tutarları tabloda gösterilmiştir. T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı faaliyet raporu doğrultusunda elde edilmiştir.

Tablo 4: Vergi Türlerine Göre İnceleme Sonuçları (HMB, 2023, <https://ms.hmb.gov.tr>).

Vergi Türleri	Matrah Farkları (TL)	İstenilen Vergi Tarhı Tutarı (TL)	Önerilen Ceza Tutarı (TL)
Kurumlar Vergisi	7.456.245.817	1.894.729.841	3.035.695.383
Geçici Kurumlar Vergisi	6.886.729.520	1.379.041.870	2.165.438.206
Gelir Vergisi	1.444.727.136	421.271.629	998.528.414
Geçici Gelir Vergisi	1.358.509.796	135.203.566	186.696.949

Katma Değer Vergisi (KDV)	18.053.888.557	11.734.717.941	27.876.655.143
Banka ve Sigorta Vergisi	1.211.614.591	25.737.424	31.311.536
Özel Tüketim Vergisi (ÖTV)	725.606.513	1.478.193.813	2.290.323.873
Damga Vergisi	4.988.776.946	40.675.666	43.604.490
Gelir Vergisi Stopajı	1.573.326.902	169.413.045	214.478.827
Kurumlar Vergisi Stopajı	689.925.678	74.252.857	62.798.774
Diğer Vergi Türleri	2.657.724.265	99.237.861	314.624.982
Toplam	47.047.075.722	17.452.475.511	37.220.156.575

“Yukarıdaki tabloda vergi türlerine göre yapılan inceleme sonuçları ile gösterilmiştir. Matrah farkları, istenilen vergi tarhi tutarları ve önerilen ceza tutarları TL olarak tabloda gösterilmiştir T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı faaliyet raporu doğrultusunda elde edilmiştir.

4. VERGİ BARIŞLARININ TÜRK VERGİ SİSTEMİNE ETKİSİ

4.1. Vergi barışı

Vergi barışı, vergi borcu olan mükelleflere, borçlarını ödeme konusunda kolaylık sağlamak amacıyla çıkarılan bir kanundur. Vergi barış kanunu, belirli bir dönem içerisinde vergi borcu olan mükelleflere vergi borçlarını yapılandırma işlemi, faizden kaynaklı indirim veya vergi borcunu silme gibi pek çok avantajlar sağlar. Vergi barışı uygulaması, vergi borçları olan mükelleflerin yeniden yapılandırılmaya veya vergi borcunu ödeme şartlarının kolaylaştırılmasına olanak tanır. Bu durumda vergi borçlarını ödemekte zorluk çeken mükellefler, vergi borçlarını komple ödeyebilir ve vergi ile uyumunu sağlayabilirler. Vergi barışı mükellefin vergiye gönüllü olarak uyum sağlamasına teşvik edilir (Tetraport,15.03.2023, <https://www.tetraport.com>).

Vergi barışı işlemleri, belirli bir zaman dilimi için geçerlidir ve belli başlı şartlara uymaktadır. Genel olarak bakıldığında, belirli bir süreden önceki zamanlara ilişkin vergi borçlarını kapsamına alır ve borçlu olan mükellefin yükümlülüklerini belirlediği şartlar adı altında yerine getirmesi gerekir. Vergi barışı uygulamasından faydalanmak isteyen mükellefler, vergi dairelerine bizzat gidip başvurarak detaylı bilgi sahibi olabilirler. Bu uygulama mükelleflere vergi borçlarını ödeme konusunda esneklik sağlayabilir, bu uyumun sağlanması için belirlenen şartların yerine getirilmesi gerekir (Tetraport,15.03.2023, <https://www.tetraport.com>).

Ülkemizde geçmişten günümüze hep faaliyette olan vergi uygulamalarına bakıldığında her alanda olduğu görülür. Bu uygulamalar devletin en önemli gelir kaynaklarından birisidir. Devletin Türkiye’de faaliyet gösteren her türlü işletmeden kolayca vergi alması mümkündür. Ancak bu firmalardan vergi alınabilmesi için Türkiye sınırları içerisinde sisteme kayıtlı olması gerekmektedir, eğer ki firma faaliyet gösterip kayıt saklıyorsa vergi kaçırıyor anlamına gelmektedir. (İşbaşı,21.10.2024, <https://isbasi.com>).

4.2. Vergi barışlı araç

Yurt dışından sipariş edilip getirilen varlıklar ülkemizde kayıt edilmesi gerekir ve bu durum masraflıdır. Bu masrafları ödemek istemeyen firmalar vergi barışı uygulamalarını tercih eder ve isterler. Vergi barışı uygulaması işleme konulduğunda işletmenin getirtmiş oldukları varlıklar vergi barış sistemine rahatlıkla kayıt edilebilir. Vergi barışının olması için yurt dışından sipariş edilen varlıklara başka bir deyişle vergi barışlı da denmektedir. Vergi barışlı, örnek olarak; araçları satışa koymak için kullanılan ilan ticari açıdan beklenti içerisinde olunan uygulamalar da çok sık şekilde kullanılır. Örnek verecek olursak, galeri işleten iş yeri sahipleri bu işi ticari amaçla yapmaktadır. Yurt dışından ucuza araç getirip yurt içinde satmayı hedefler. Bunun en başlıca sebebi ise Türkiye’de uygulanan aşırı fiyat artışları ve aşırı olarak belirlenen vergi uygulamalarıdır. Galerici bu araçları yurt dışından getirdikleri zaman kayıt ettirip yükümlü olacağı vergiyi ödemek mecburiyeti taşımaktadır. Kayıt yaptırılmadığı zaman veya yükümlü olduğu vergi ödenmediği zaman aracı trafiğe çıkarması yasaktır. Vergi barışı uygulaması bu sonuçlar olmaması için vardır yurt dışından getirmiş oldukları araçları daha hızlı, kolay ve

daha az masraflı bir şekilde işleme alınmasını sağlar. Bu sistemi kolay hale getiren vergi barışı uygulaması, Devlet ve varlık sahibi olan firmanın veya kişinin arasında oluşturulan bir sistemdir (İşbaşı,21.10.2024, <https://isbasi.com>).

4.3. Vergi barışının temel amaçları

- Devletin vergi barışı uygulamasını kullanarak alacağı vergileri tahsil ederek devletin bütçedeki açıklarını ve kamuda kullanılacak finansal işlemler için gerekli maddi kaynakları amaçlar,
- Mükelleflerin yükümlü olduğu vergilerden dolayı ödeme kolaylığı sağlamak amacıyla yapılandırma işlemine giderek mükellefin ödeme işlemlerinde rahatlatmasını amaçlar,
- Vergi borçlarından kaynakları uyuşmazlıkları ve anlaşmazlıkları azaltmayı ya da bitirmeyi amaçlar,
- Ekonomik olarak büyümeyi amaçlar (Turmob,12.12.2024, <https://www.turmobil.org.tr>).

4.4. Vergi barışının etkileri

Vergi gelirleri ve vergi politikası dünya üzerindeki her ülke için ekonomik politikaların temelini oluşturur, tahsilatı yapılan vergi gelirleri önceden belirlenmiş olan gelir seviyesinin altına düştüğü zaman ülkenin gelişme planını önemli düzeyde etkiler. Bu nedenden dolayı tahsilatı yapılan vergi gelirlerinin Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH)'ya oranına bakıldığında düşüş gözlemleniyorsa, ekonominin gelişim göstermesini etkileyen önemli bir etken olarak görülür. Vergi için belirlenen limit sınırlarını tamamlamakta oluşan zor şartlar nedeniyle vergiden doğacak gelirleri, vergi gelirini etkisi altına alan faktörleri ve bunların nasıl bir etki yaratacağı gibi konular belirlenip bir düzen içerisinde ele alınmıştır. Vergi geliri, birçok neden veya faktörden etkilenmektedir. Vergi geliri performansı içsel ve dışsal olarak iki faktörden etkilenmektedir, bu faktörleri tespit edip önlemler alıp kendini iyileştirmesi gerekir ve bunu önemli bir oranda da gerçekleştirir (Kutbay,2019,605).

4.5. Vergi barışı türkiye ekonomisine etkisi

Geçen iki üç yıllık döneme bakıldığında ülkemizde yabancı yatırımın çok yavaş bir hal aldığı ne bir şekilde gözlenmektedir. Kısacası ülkemiz ekonomik anlamda çok ciddi bir kaynak bulamama sorunu ile karşı karşıya durumdadır. Vergi barışı, Ülkemize Sermaye girişlerinde olumlu yönde etki etmesi beklenmektedir. Genel ekonomik çevre de bu sistemde önemli bir rol oynar. Siyasi ve ekonomik istikrar da vergi barışının sonuçlarından dolayı çok önemli bir önem taşımaktadır. Temmuz ayından sonrasında varlık bildirimlerinde yüzde ikilik bir vergi hesaplanır, vergi barışı burada devreye girerek önemli bir etki sağlayacaktır. Bunun dışında ülke ekonomisine kazandırılan varlıklardan istinaden doğacak vergiler de orta ya da uzun vadede karşımıza çıkar (Bloomberg, 05.07.2018, <https://businessht.bloomberght.com>).

5. VERGİ AFFI, YENİDEN YAPILANDIRMA VE VERGİ BARIŞLARININ TÜRK VERGİ SİSTEMİNE ETKİSİ

5.1. Çalışmanın metodolojisi

Bu çalışmanın amacı, önemi, yöntemi, evreni ve örneklemini, modeli ve analizlerine yönelik bilgiler yer almaktadır.

5.2. Çalışmanın amacı ve önemi

Çalışmanın amacı, Türkiye'deki vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarının Türk vergi sistemine etkileridir. Daha detaylı olarak ele alındığında;

Vergi affının amacı, vergi mükelleflerinin vergiden dolayı olan borçlarının ödeme zamanında kolaylık sağlanması için tasarlanmış bir uygulamadır. Bu sistem ekonomik, mali, sosyal, siyasi ve idari nedenlere bakılarak uygulanır. Devletin tahsil etmede güçlük çektiği zamanlar vergi borçlarını hızlı bir şekilde tahsil ederek düzen ve denge sağlamayı amaçlar. Vergi affının önemi, Mükellefler arasında uyum ve düzen sağlayarak eşitliği sağlayabilir. Ayrıca Mükellefin geçmiş dönemlerden kaynaklı vergi yükümlülüklerinin sorunlarını çözerek mükellefin kendi gönüllüyle ödeme yapma alışkanlığını kazandırabilir

Yeniden yapılandırmanın amacı, Finansal anlamda yani parasal anlamda zorluk yaşayan mükelleflerin vergi borçlarını taksitlendirme yöntemi kullanılarak ya da faiz indirimi gibi avantajlar sağlayarak kolay ödeme imkanı sağlar. Yeniden yapılandırmanın önemi, Mali istikrarı desteklemek için vergi sistemine uyumu teşvik eder. Bunun yanı sıra mahkemelerdeki borçların tahsilini hızlandırır ve vergi uyuşmazlıklarını azaltır.

Vergi barışının amacı, Devletle mükellef arasındaki uyumlu ilişkiyi sürdürmeyi hedefler ve bunları borçları ödeme de uygun ve tatmin edici yollar kullanarak yapar. Vergi barışının önemi, Devletin gelirini artırmayı hedefler ayrıca mükelleflerin sisteme dahil olmasını kolaylaştırarak kayıt dışı ekonomiye de dur demeyi hedefler.

5.3. Çalışmanın yöntemi ve analizi

5.3.1. Tanımlayıcı araştırma yöntemi

- Bu çalışma, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarının Türk vergi sistemine etkilerini açıklamak, incelemek ve tanımlamak amacıyla hazırlanmıştır. Uygulamalarla ilgili literatür ve yasal düzenlemeler detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

5.3.2. Doküman analizi

- Çalışmada kullanılan temel veri ve kaynaklar; kanunlar, Türkiye’de geçmişten günümüze çıkarılmış olan vergi affı uygulamaları, web sitesi kaynakları, makaleler ve raporlardır. Türkiye’de geçmişten günümüze çıkarılmış olan vergi uygulamaları tablo şeklinde ele alınmıştır.

5.3.3. İstatiksel yöntem

- Çalışmada, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı ili ilgili tablo yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca yıllara ve vergi türlerine göre karşılaştırma yapılarak yorumlanmıştır.

5.3.4. Karşılaştırmalı Yaklaşım

- Çalışmada, tarihsel süreç önceki dönemlerde ele alınarak çıkmış olan kanunlar ile karşılaştırılmıştır. Kapsam, siyasi ve ekonomik ve sosyal bağlamda karşılaştırma işlemleri yapılmıştır.

5.3.5. Nitel ve nicel yaklaşım

- Nitel yaklaşım, Vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarının nedenleri ve sonuçları vb. kavramsal analiz yöntemleri kullanılmıştır.
- Nicel yaklaşım, Vergi inceleme sonuçları, mükellefin yapmış olduğu tavır ve davranışları ayrıca vergi affının mali yönden etkileri vb. durumlarda sosyal veri ve tablo yardımıyla analizler yapılmıştır.

Bu çalışma kısacası, Türk vergi sisteminde olan ekonomik ve mali, sosyal etkilerini ve analiz ederek yorumlamayı amaçlar.

5.4. Çalışmanın örnekleme

Çalışmanın örnekleme, tarihsel olarak geçmişten günümüze vergi affı kanunlarının etkisi altında kalan mükellefler, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarına dahil olan mükellefler ve işletmelerden oluşmaktadır.

5.4.1. Vergi affı uygulamaları

- Türkiye’de geçmişten günümüze yani 1920’den 2022’ ye kadar çıkan vergi affı kanunları ve çıkan yasalar incelenmiştir. Bu inceleme 41 adet vergi affı kanunu kapsar ve detaylı bilgiler Tablo 1’de mevcuttur.

5.4.2. Vergi inceleme verisi

- Türkiye’de belirli, sınırlı ve tam vergi incelemeleri yapılmıştır. İnceleme sonucunda mükelleflere uygulanan cezalar ve vergiler ele alınmıştır. Tablo 2 ve Tablo 3’te detaylı olarak ele alınmıştır.

5.4.3. Vergi türleri ve matrah

- Çeşitli vergi türleri ele alınmıştır, incelemeler ve vergi tarhları Tablo 4'te detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

5.4.4. Pandemi döneminde alınan vergisel önlemler

- Covid-19 süresi boyunca belirli bir dönem için alınan düzenlemeler ve tedbirler örneklem içerisinde yer almaktadır.

5.5. Çalışmanın evreni

Bu çalışma, ülkemizdeki vergi mükelleflerinin tamamını ve tüm ülke kapsamında vergi affı ve yapılandırmaları evren olarak ele almaktadır. Bunun yanı sıra, ekonomik ve idari etkiler doğrultusunda vergi sistemi de bu çalışmanın evrenine dahil olur.

5.5.1. Coğrafi kapsamı

- Ülkemiz sınırları içerisinde uygulanan düzenlemeler ve bu düzenlemeler kapsamında etkilenen mükellefler, işletmeler ve tüzel kişiler.

5.5.2. Hedef kitle

- Vergi mükellefleri, gerçek kişiler yani bireyler ayrıca tüzel kişiler yani şirketler. Vergi yükümlülüklerini yerine getiren ve getiremeyen mükellefler, bunun dışında vergi incelemesine tabi tutulan gerçek ve tüzel kişiler.

5.5.3. Zaman kapsamı

- Ülkemizde 1920 ile 2022 yıllarında çıkarılan vergi kanunları ve 2019 ve 2023 yıllarında yapılan vergi incelemeleri.

5.6. Çalışmanın modeli

Yukarıdaki şemaya bakıldığında, çalışmanın ana başlıkları ve alt unsurlarının detaylarını içeren bir model şeması bulunmaktadır. Bu şema, çalışmanın ana hatlarını ve alt unsurlarını şema olarak göstermektedir.

5.7. Çalışmanın veri analizi

Çalışmada birden fazla analiz türleri kullanılmıştır. Bu veri analizleri, Türk Vergi Sistemi'ndeki düzenlemelerin ekonomik, sosyal ve politik etkilerini anlamak için kullanılmıştır. Bu analiz yöntemleri şöyledir;

- Vergi affı analizleri tablo 1'de, 1920'den 2022'ye kadar çıkarılan 41 vergi affı kanununun incelenmesi ve Her dönemde uygulanan afların sayısal ve yıllık dağılımı ele alınmıştır.
- Vergi inceleme analizleri tablo 2'de Sınırlı ve tam yapılan incelemeler ve 019-2023 yılları arasında toplam yapılan incelemelerin karşılaştırılması ele alınmıştır. Tablo 3'te Yıllık bazda vergi tarhı tutarları ve önerilen ceza miktarları ve Toplamda mükelleflere uygulanan vergi ve ceza tutarlarının analizi ele alınmıştır. Tablo 4'te Kurumlar vergisi, gelir vergisi, KDV gibi vergi türleri için matrah farkları ve Vergi tarhı ve ceza tutarlarının detaylı analizi ele alınmıştır

- Pandemi dönemindeki vergisel düzenlemeler başlığında, Gelir vergisi, KDV, SGK prim ödemeleri gibi düzenlemelerin etkisi ve İşletmelerin nakit akışını destekleyen düzenlemelerin analizi ele alınmıştır.
- Vergi gelir performans analizi, Tahsil edilen vergilerin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla'ya (GSYH) oranı ve Vergi gelir performansının ekonomik büyümeye etkileri ele alınmıştır.
- Karşılaştırmalı analizler, Geçmişteki vergi affı kanunları ile güncel uygulamalar arasındaki farklar ve Vergi affı ve yapılandırmanın ekonomik, sosyal ve siyasi bağlamda değişimi ele alınmıştır.
- Tablo yöntemi ile istatistiksel karşılaştırmalar, Yıllara göre ve vergi türlerine göre karşılaştırmalar yapılmıştır ve Vergi affının mali etkilerinin sayısal değerlendirmesi ele alınmıştır.

6. ÇALIŞMANIN BULGULARI

6.1. Vergi affı bulguları

Tarihsel süreç ile ilgili bulgular;

- 1920-2022 yılları arasında 41 tane birbirinden farklı vergi affı ile ilgili kanun çıkartılmıştır. Vergi affı ile ilgili çıkarılan kanunların hesaplandığında yaklaşık olarak 2,5 yılda bir uygulandığı görülmüştür.
- Affın mali nedenler, ekonomik ihtiyaçlar ve siyasi hedeflere göre farklı kapsamlarla çıkarıldığı gözlenmektedir.

Faydalar ve zararlara konusunda bulunan bulgular;

- Vergi affı uygulamasında tahsili gerçekleşmeyen gelirlerin hızlı bir şekilde toplanması sağlanır ama vergi mükellefleri arasında istenmeden eşitsizlik algısı oluşturularak mükellefler arası vergi uyumu sorunu yaşanabilir.

6.2. Yeniden Yapılandırma Bulguları

Vergi sistemine etkileri ile ilgili bulgular;

- Mahkemelerdeki sürekliliği olan borç davalarının azaltılmasını sağlayarak yargı sisteminde rahatlatma sağlamıştır. Ayrıca Faiz ve gecikmiş olan cezaların silinmesi, azaltılması vb. avantajlar sağlayarak mükelleflerin ödeme konusunda kendi isteğiyle olmasını sağlamaktadır.

Kolaylıkları ile ilgili bulgular;

- Vergi borcu ödemelerine taksitlendirme işlemi uygulanarak, vergi mükelleflerinin finansal zorluklarını biraz daha kolaylaştırmıştır. Ayrıca borç türlerinin yapılandırma kapsamına alınmasında büyük rol oynamıştır.

6.3. Vergi Barışı ile İlgili Bulgular

Ekonomik bulguları;

- Kayıt dışı olan varlıkların düzenli bir hal alarak kontrol altına alınması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra Devletin tahsil edeceği bütçeyi hızlı olmasını sağlayarak olumlu yönde etki etmektedir.

Kapsamı ile ilgili bulgular;

- Borçların az bir miktara indirilmesi ya da tamamen silinmesi gibi kolaylıklar sağlanmıştır. Ama bu uygulama vergi ahlakını olumsuz yönde bir etki edebilir.

6.4. Pandemi Sürecindeki Düzenlemelere Göre Bulgular

Ertelemesi yapılan ödemeler ile ilgili bulgular;

- Covid-19 zamanında çeşitli ödemeler ertelenmiştir ertelenmesi yapılan ödemeler KDV, SGK prim ödemeleri ve gelir vergisi ödemelerinde ertelenme işlemi yapılmış ve mükellefler için kolaylık sağlanmıştır.
- Turizm sektörü vb. gibi doğrudan etkilenen sektörlerde özel olarak düzenleme işlemleri yapılmıştır.

Etkileri ile ilgili bulgular;

- Covid-19 zamanında alınmış olan önlemler, ekonomik bir çöküşün ve düşüşün önceden tedbir alarak önlenmesine ve işletme sahiplerinin işletmelerini sürdürebilmesine etki etmiştir.

6.5. Vergi Gelir Performansı Bulguları

Tahsilat ile ilgili bulgular;

- 2019-2023 yılları arasında yapılan incelemeler sonucunda vergi gelirleri ve ceza tutarlarının artışa geçtiği gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra KDV vb. dolaylı yönden olan vergilerin tahsilatının yapılması, toplam olan vergi gelirlerinde önemli bir etki etmektedir.

Genel olarak bakıldığında, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamaları ekonomik istikrar için kısa vadeli faydalar sağlamıştır. Ama uzun vadede bakıldığında, bu uygulamaların vergi mükellefleri arasındaki eşitlik algısını ve vergi ödeme işlemlerindeki uyumunda düşüş yaşanması gibi olumsuz sonuçlar çıkmaktadır.

7. SONUÇ VE ÖNERİ

Bu çalışmada, Türk Vergi Sistemi'nde vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamaları detaylı şekilde ele alınmıştır. Bunun yanı sıra bu uygulamaların ekonomik, sosyal ve mali etkilerinin amaçları konuları ele alınmıştır. Çalışma sonucunda, bu uygulamaların kısa vadede kamu gelirlerini artırdığı, ancak uzun vadede vergi uyumunu olumsuz etkileyebileceği gözlemlenmiştir. Vergi affı ve yeniden yapılandırma uygulamalarının tahsilatları geliştirmekte ve artırmakta etkili bir rol oynadığı, ama uzun vadede vergi mükellefleri arasında eşitsizlik algısının oluşabileceği tespit edilmiştir.

Vergi affı uygulamaları, tahsil edilemeyen kamu gelirlerinin tahsilinin gerçekleşmesinde etkili bir yöntem olarak kullanılır, ama süreklilik göstermesi durumunda vergi mükellefler arasında eşitsizlik algısı oluşturabilir. Yeniden yapılandırma uygulamaları, mali zorluk yaşayan mükellefler için ödeme konusunda kolaylık sağlanmış, ancak bu uygulamanın devamı niteliğindeki yapılan düzenlemeler vergi ahlak yapısına zarar verebileceği ön görülmüştür. Vergi barışı uygulamaları, kayıt dışı ekonomiyi belirli bir düzene sokarak kontrol altına almayı ve devletin alacaklarını hızlandırma işlemi sağlasa da, uzun vadede devam etmesi durumunda vergi sistemine duyulan güvenin azalmasına yol açabilir. Bunların dışında, pandemi dönemi (Covid-19) düzenlemeleri, ekonomik alanda azalış ve çöküşü önlemek, özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ayakta kalmasını sağlamak açısından önemli oranda katkılar sağlamıştır. Son olarak, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışının ekonomik büyümeye etki ettiğini gözlemlerken, bu uygulamaların dikkatli planlama ve sınırlama yapılarak olumsuz bir sonuca ulaşılmaması temenni edilir.

Bu çalışma ile ilgili verilecek öneri ve fikir şöyledir;

Vergi affı ve yeniden yapılandırma uygulamaları, sınırlı bir hale getirilmelidir. Süreklilik durumuna gidildiği zaman mükellefler arası adalet sisteminin etkilendiği unutulmamalıdır. Bu uygulamalar, tahsilat oranlarını artırmak ve vergi uyumunu sağlayacak tedbirlerle desteklenmelidir. Mükelleflerin vergi hakkındaki bilincini artırmak adına kamu spotları ve eğitim kampanyaları düzenlenmelidir. Düzenli ve gününde ödeme yapan mükellefler için ödül vb. fırsatlar yaratılarak diğer mükellefler için de teşvik edilmesi sağlanmalıdır. Vergi denetimlerinin sıklığı ve kalitesi artırılarak caydırıcı sistemler uygulanmalıdır. Gelecek dönemlerde oluşabilecek krizler için otomatik ödeme erteleme ve faiz indirimi gibi tedbirler içeren kriz planlanması yapılmalıdır. Vergi sisteminde sürekli olarak değişikliğe gidilmemesi ve uzun vadeli istikrarlı politikalar benimsenmelidir. Dolaylı değil de dolaysız vergilere ağırlık verilerek gelir dağılımındaki adalet sistemi sağlanmalıdır. Bu öneriler, vergi affı, yeniden yapılandırma ve vergi barışı uygulamalarının daha verimli hale getirilmesi ve Türk Vergi Sistemi'ne uzun vadeli istikrarın sağlanması için verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Atçeken, F.D., & Altundemir, M.E., & Turan, A.H. (2016). *Vergi Aflarının Vergi Uyumuna Etkisi: Kocaeli Örneği*. Maliye Araştırmaları Dergisi. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1711385>
- Bahşı, S. (2019). *Vergi Kaçakçılığının Nedenleri*, 1(2), 89-95. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/937747>
- Bekem, P. (2020). *Türkiye’de Vergi Aflarının Mükellefler Üzerindeki Etkileri Sakarya İli Örneği*, 19. <https://hdl.handle.net/20.500.12619/96959>
- Bloomberg, (2018, 05 Temmuz). 10 Soruda Yeni “Varlık Barışı” Uygulaması, <https://businessht.bloomberght.com/yorum/haber/2046391-10-soruda-yeni-varlik-barisi-uygulamasi>
- Edizdoğan, N., & Gümüş, E. (2021). *Vergi Afları ve Türkiye’de Vergi Aflarının Değerlendirilmesi*. Maliye Dergisi. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2019/09/164-06.pdf>
- HMB, (2023). *T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı Faaliyet Raporu*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/sites/17/2024/03/VDK-2023-Yili-Faaliyet-Raporu.pdf> (2023).
- Investopedia, (2024, 14 June). *Restructuring: Definition, Meaning, Process, and Example*, <https://www.investopedia.com/terms/r/restructuring.asp> (2024, 14 June).
- İşbaşı, (2024, 21 Ekim). *Vergi Barışlı Ne Demek?* <https://isbasi.com/blog/vergi-barisli-ne-demek> (2024, 21 Ekim).
- Kutbay, H. (2019). *Vergi Gelirlerini Etkileyen Faktörler: Seçilmiş Ülkeler İçin Panel Veri Analizi*, 6(3), 602-617. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/913782>.
- Mgclegal, (2024, 17 Kasım). *Vergi affı nedir?* <https://www.mgc.com.tr/vergi-affi-nedir/> (2024, 17 Kasım).
- Multinet, (2024, 22 Kasım). *Vergi Borcu Nasıl Yapılandırılır, Hangi Borçlar Yapılandırılır?* <https://multinet.com.tr/blog/vergi-muhasebe/vergi-borcu-nasil-yapilandirilir-hangi-borclar-yapilandirilir#:~:text=S%C3%B6z%20konusu%20i%C5%9Flem%20sayesinde%20taksitler.de%20vergi%20yap%C4%B1lan d%C4%B1rmas%C4%B1%20avantaj%20sa%C4%9Flar>. (2024, 22 Kasım).
- PWC, (2020, 31 Mart). *Covid-19 Salgını Kapsamında Dünyada ve Türkiye’de Vergi Önlemleri*. <https://www.pwc.com.tr/tr/Hizmetlerimiz/vergi/covid-19-kapsaminda-dunyada-ve-turkiyede-alinan-vergi-onlemleri.pdf> (2020, 31 Mart).
- PWC, (2024, 22 Kasım). *Vergi Borcu Yapılandırma İşlemi Nedir, Nasıl Yapılır?* <https://www.pwc.com.tr/vergi-borcu-yapilandirma-islemi-nedir-nasil-yapilir> (2024, 22 Kasım).
- T24, (2023, 23 Ocak). *Bir seçim havucu mu? Yine yeniden vergi affı*. <https://t24.com.tr/yazarlar/murat-bati/bir-secim-havucu-mu-yine-yeniden-vergi-affi.38365> (2023, 23 Ocak).
- Tetraport, (2023, 15 Mart). *Vergi Barışı Nedir?* <https://www.tetraport.com/vergi-barisi-nedir/> (2023, 15 Mart).
- Turmob, (2024, 12 Aralık). *Varlık Barışı’na İlişkin Soru Ve Cevaplar*. https://www.turmob.org.tr/arsiv/mbs/resmigazete/yeni_varlik_barisina_iliskin_soru_ve_cevaplar.pdf (2024, 12 Aralık).
- VOA, (2023, 11 Mart). *Türkiye’de İlk Corona Vakasının Üzerinden Üç Yıl Geçti*. <https://www.voaturkce.com/a/turkiye-hayatin-durdugu-yillar-ilk-corona-vakasini-uzerinden-uc-yil-gecti/6999797.html> (2023, 11 Mart).
- Yelman, E. (2017). *Türkiye’de Çıkarılan Vergi Aflarının Nedenleri Ve 6736 Sayılı Kanun’un Mali Yönden İncelenmesi*, 7 (15), 73. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/395236>